

Γκαμπριέλ Γκαρσία Μαρκές

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΝΤΑΙ ΟΝΕΙΡΑ

Στις εννιά η ώρα το πρωί, εκεί που παίρναμε το πρωινό μας στη βεράντα του ξενοδοχείου Ριβιέρα στην Αβάνα, ένα τρομακτικό κύμα εμφανίστηκε στα καλά καθούμενα-η μέρα ήταν ηλιόλουστη και ήρεμη-και ήρθε και συντρίφτηκε πάνω μας. Σήκωσε τα αυτοκίνητα που πέρναγαν μπροστά στην παραλιακή λεωφόρο καθώς και μερικά άλλα που ήταν παρκαρισμένα εκεί κοντά και τα τίναξε στον αέρα κάνοντάς τα κομμάτια στον πλαϊνό τοίχο του ξενοδοχείου. Ήταν σαν μια έκρηξη δυναμίτη που σκόρπισε τον πανικό στους είκοσι ορόφους του κτιρίου μας, και μετατρέποντας το χολ σε ένα σωρό από σπασμένα γυαλιά όπου πολλοί ενοικιαστές είχαν εκσφεντονιστεί στον αέρα σαν έπιπλα. Μερικοί είχαν τραυματιστεί απ' το χαλάζι των γυαλιών. Πρέπει να ήταν ένα παλιρροϊκό κύμα μνημειώδους μεγέθους: το ξενοδοχείο προστατευόταν από τη θάλασσα από έναν τοίχο και τη φαρδιά, διπλής κατεύθυνσης λεωφόρο που περνάει μπροστά του, αλλά το κύμα είχε ξεσπάσει με τέτοια δύναμη που εξαφάνισε το γυάλινο χολ.

Κουβανοί εθελοντές, με τη βοήθεια των τοπικών πυροσβεστών, άρχισαν να καθαρίζουν τις ζημιές και σε λιγότερο από έξι ώρες, αφού έκλεισαν την πύλη προς τη θάλασσα κι άνοιξαν μια εναλλακτική είσοδο, όλα επανήλθαν στη φυσική τους κατάσταση. Όλο το πρωινό κανένας δεν έδωσε σημασία στο αυτοκίνητο που είχε συντριβεί πάνω στον τοίχο του ξενοδοχείου, πιστεύοντας ότι ήταν ένα από τα αυτοκίνητα τα παρκαρισμένα στην παραλιακή λεωφόρο. Αλλά όταν τελικά ένας γερανός το μετακίνησε, ανακαλύφθηκε το σώμα μιας γυναίκας, δεμένο στο κάθισμα του οδηγού με τη ζώνη ασφαλείας.

Το χτύπημα ήταν τόσο δυνατό ώστε δεν είχε μείνει ούτε ένα κόκαλο στο σώμα της που να μην ήταν σπασμένο. Το πρόσωπό της ήταν υπεράνω αναγνώρισης. Αλλά υπήρχε ένα δαχτυλίδι στο δάχτυλό της, που είχε παραμείνει ανέπαφο: είχε το σχήμα φιδιού με δυο σμαράγδια για μάτια. Η αστυνομία είπε ότι ήταν η οικονόμος του νέου πρέσβη της Πορτογαλίας και της γυναίκας του. Στην πραγματικότητα, είχε φτάσει μόλις πριν δεκαπέντε μέρες κι εκείνο το πρωί είχε φύγει για την αγορά με

το καινούργιο τους αυτοκίνητο. Το όνομά της δε¹ μου έλεγε τίποτα, όταν διάβασα για το συμβάνστην εφημερίδα, αλλά εκείνο το δαχτυλίδι, το σχήμα του φιδιού και τα σμαράγδια για μάτια, με έβαλε σε σκέψεις. Δυστυχώς δεν μπόρεσα να μάθω σε ποιο δάχτυλο το φορούσε.

Ήταν μια ουσιώδης λεπτομέρεια: φοβόμουν ότι πιθανόν να ήταν μια γυναίκα που ήξερα και την οποία ποτέ δε θα ξεχάσω, ακόμα κι αν δεν έμαθα ποτέ το πραγματικό της όνομα. Κι εκείνη είχε ένα δαχτυλίδι στο σχήμα του φιδιού με σμαράγδια για μάτια, αλλά πάντοτε το φορούσε στο πρώτο δάχτυλο του δεξιού χεριού, κάτι το ασυνήθιστο ειδικά τότε. Την είχα συναντήσει πριν σαράντα έξι χρόνια στη Βιέννη, έτρωγε λουκάνικα και βραστές πατάτες κι έπινε μπίρα κατ' ευθείαν από το βαρέλι σε μια ταβέρνα όπου σύχναζαν Λατινοαμερικάνοι φοιτητές. Εκείνο το πρωί είχα φτάσει από τη Ρώμη κι ακόμα θυμάμαι την εντύπωση που μου είχε κάνει το πλούσιο στήθος της-λες και ανήκε σε σοπράνο-οι χυτές ουρές της αλεπούς γύρω απ' το κολάρο του παλτού της και το αιγυπτιακό δαχτυλίδι σε σχήμα φιδιού. Μιλούσε στοιχειώδη Ισπανικά με μια προφορά μαγαζάτορα και κομμένη την ανάσα και υποθέτω πως θα πρέπει να ήταν Αυστριακή, η μόνη σε κείνο το μακρόστενο ξύλινο τραπέζι. Είχα κάνει λάθος: είχε γεννηθεί στην Κολομβία και το διάστημα του Μεσοπολέμου είχε ταξιδέψει στην Αυστρία για να σπουδάσει τραγούδι και μουσική. Όταν τη συνάντησα πρέπει να ήταν γύρω στα τριάντα κι είχε αρχίσει να γερνάει πριν την ώρα της κι έτσι ανέδιδε κάποια μαγεία: και επίσης, ο πιο φοβερός άνθρωπος που έχω συναντήσει ποτέ μου.

Εκείνη την εποχή -τέλη της δεκαετίας του '40-η Βιέννη δεν ήταν τίποτα άλλο από μια παλιά αυτοκρατορική πόλη την οποία η Ιστορία είχε υποβιβάσει σε μια απόμακρη επαρχιακή πρωτεύουσα, τοποθετημένη μεταξύ των δύο ασυμφιλίωτων κόσμων του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, ένας παράδεισος για τους μαυραγορίτες και τους κατασκόπους. Δεν μπορούσα να φανταστώ περιβάλλον που θα ταίριαζε πιο πολύ στη φυγάδα συμπατριώτισσά μου, που εξακολουθούσε να τρώει στην ταβέρνα των φοιτητών, στη γωνιά, μόνο και μόνο από νοσταλγία για τις ρίζες της, γιατί είχε χρήματα περισσότερα απ' όσα της χρειάζονταν για να αγοράσει ολόκληρη την ταβέρνα, συμπεριλαμβανομένων και των φαγητών. Ποτέ δε μας είπε το πραγματικό της όνομα. Πάντα αναφερόμασταν σ' αυτήν με το όνομα που είχαν επινοήσει γι' αυτήν οι Λατινοαμερικάνοι

φοιτητές: Φράου Φρίντα. Με το που μας σύστησαν διέπραξα την τυχαία απερισκεψία να τη ρωτήσω πώς βρέθηκε σε τούτη τη μεριά του κόσμου, τόσο μακριά και τόσο διαφορετική απ' τα ανεμοδαρμένα ύψη της περιοχής Κουιντίο της Κολομβίας. Μου απάντησε ορθά κοφτά: «Ενοικιάζω τον εαυτό μου να ονειρεύεται».

Αυτό ήταν το επάγγελμά της. Ήταν το τρίτο από τα έντεκα παιδιά ενός ευκατάστατου καταστηματάρχη απ' την παλιά περιοχή της Κάλδας και, από τότε που έμαθε να μιλάει, το καθιέρωσε ως συνήθεια να διηγείται τα όνειρά της πριν το πρωινό, όταν, είπε, οι δυνάμεις της προαίσθησης ήταν στη δυνατότερη καθαρότητά τους. Όταν ήταν επτά χρόνων ονειρεύτηκε ότι ένας από τους αδελφούς της είχε παρασυρθεί από ένα μαινόμενο χείμαρρο. Η μητέρα, απλά και μόνο από νευρική δεισιδαιμονία, αρνήθηκε να επιτρέψει στο γιο της να κάνει εκείνο που απολάμβανε πιο πολύ από οτιδήποτε άλλο: να κολυμπήσει στο παραπλήσιο φαράγγι. Αλλά η Φράου Φρίντα είχε ήδη αναπτύξει το δικό της σύστημα ερμηνείας των προφητειών της.

«Αυτό που συμβαίνει στο όνειρο», εξήγησε, «δεν είναι ότι πρόκειται να πνιγεί, αλλά ότι δεν κάνει να τρώει γλυκά».

Η ερμηνεία είχε ως αποτέλεσμα μια τρομερή τιμωρία, ειδικά για ένα πεντάχρονο αγόρι που δεν μπορούσε να φανταστεί τη ζωή του δίχως τα γλυκά της Κυριακής. Αλλά η μητέρα, επηρεασμένη από τις μαντικές δυνάμεις της κόρης της, βεβαίωσε ότι θα έμενε πιστή στη διαταγή της. Δυστυχώς, σε μια στιγμή που κανείς δεν πρόσεχε, ο γιος πνίγηκε μ' ένα γλειφιτζούρι που έτρωγε κρυφά. Στάθηκε αδύνατο να τον σώσουν.

Η Φράου Φρίντα ποτέ δε φαντάστηκε ότι θα ήταν δυνατό να κερδίσει τα προς το ζειν απ' το ταλέντο της, μέχρις ότου η ζωή την άρπαξε απ' το σβέρκο και, ένα βαρύ βιεννέζικο χειμώνα, χτύπησε το κουδούνι του πρώτου σπιτιού στο οποίο ήθελε να κατοικήσει. Όταν τη ρώτησαν τι μπορεί να κάνει, πρόσφερε την απλή απάντηση: «Ονειρεύομαι». Μετά από μια σύντομη εξήγηση, η κυρία του σπιτιού την προσέλαβε αντί ενός μισθού που ήταν κάτι περισσότερο από χαρτζιλίκι αλλά με ένα πολύ καλό δωμάτιο και τρία γεύματα τη μέρα. Πάνω απ' όλα υπήρχε το πρωινό, η ώρα εκείνη όπου τα μέλη της οικογένειας κάθονταν για να πληροφορηθούν για το άμεσο πεπρωμένο τους: ο πατέρας, ένας πονηρός rentier, η μητέρα, μια εύθυμη

γυναίκα με πάθος για ρομαντική μουσική δωματίου, και τα δυο παιδιά, ηλικίας έντεκα και εννιά χρονών.

Όλοι τους ήταν θρησκευόμενοι και ως εκ τούτου επιδεκτικοί σε αρχαϊκές δεισιδαιμονίες. Ήταν πολύ ευχαριστημένοι με την άφιξη της Φράου Φρίντα στο σπίτι τους, υπό τη μόνη προϋπόθεση ότι κάθε μέρα θα αποκάλυπτε τη μοίρα της οικογένειας μέσω των ονείρων της.

Τα πήγαινε θαυμάσια, ειδικά κατά τη διάρκεια του πολέμου που ακολούθησε, όταν η ζωή ήταν χειρότερη από οποιοδήποτε εφιάλτη. Στο πρωινό τραπέζι κάθε μέρα, μόνη της αποφάσιζε τι θα έκανε εκείνη τη μέρα το κάθε μέλος της οικογένειας και πώς θα το έκανε, έως ότου οι προγνώσεις της έγιναν η μόνη φωνή εξουσίας του σπιτιού. Η κυριαρχία της πάνω στην οικογένεια ήταν απόλυτη: ακόμα κι ο πιο ασήμαντος αναστεναγμός γινόταν έπειτα από εντολή της. Ο πατέρας είχε πεθάνει λίγο πριν φτάσω στη Βιέννη και είχε φροντίσει να αφήσει στη Φράου Φρίντα ένα μέρος της περιουσίας του, πάλι υπό τον όρο ότι θα εξακολουθούσε να ονειρεύεται για την οικογένεια μέχρι ότου δε θα μπορούσε πια να ονειρεύεται.

Πέρασα ένα μήνα στη Βιέννη ζώντας τη λιτή ζωή των φοιτητών ενώ περίμενα χρήματα τα οποία ποτέ δεν έφτασαν. Οι απρόσμενες γενναιόδωρες επισκέψεις της Φράου Φρίντα στην ταβέρνα μας ήταν σαν φιέστες στην ούτως ή άλλως πενιχρή κατάστασή μας. Μια νύχτα-η δυνατή μυρωδιά της μπίρας πάνω μας-μου ψιθύρισε κάτι στο αυτί με τέτοια πειθώ που δεν μπόρεσα να το αγνοήσω.

«Ήρθα εδώ ειδικά για να σου πω ότι χθες βράδυ σε είδα στον ύπνο μου», είπε. «Πρέπει να φύγεις αμέσως απ' τη Βιέννη και να μην επιστρέψεις πριν περάσουν πέντε χρόνια.»

Τέτοια ήταν η πειθώ της ώστε την ίδια νύχτα πήρα το τελευταίο τρένο για τη Ρώμη. Έτρεμα τόσο που πιστεύω ότι επέζησα μιας καταστροφής που δε συνάντησα. Μέχρι σήμερα δεν έχω πατήσει το πόδι μου στη Βιέννη.

Πριν το συμβάν στην Αβάνα συνάντησα άλλη μια φορά τη Φράου Φρίντα, στη Βαρκελώνη, σε μια συνάντηση τόσο απρόσμενη που μου φάνηκε εξαιρετικά μυστηριώδης. Ήταν η μέρα που ο Πάμπλο Νερούδα έβαλε το πόδι του σε ισπανικό χώμα για πρώτη φορά απ' τον εμφύλιο πόλεμο, κατά τη διάρκεια μιας στάσης ενός μεγάλου θαλασσινού ταξιδιού προς το Βαλπαράϊσο της Χιλής.

Πέρασε το πρωινό του μαζί μας, κυνηγός σε παλιά βιβλιοπωλεία, αγοράζοντας τελικά ένα ξεθωριασμένο βιβλίο με σκισμένα εξώφυλλα για το οποίο πρέπει να πλήρωσε το αντίστοιχο μισθού δύο μηνών του Χιλιανού πρόξενου στο Ρανγκούν. Περπατούσε οκνηρά σαν ένας ελέφαντας που είχε ρευματισμούς, δείχνοντας παιδικό ενδιαφέρον για τον εσωτερικό μηχανισμό του κάθε πράγματος που αντίκριζε. Ο κόσμος του φαινόταν σαν ένα γιγάντιο ρολόι-παιχνίδι.

Δεν ξέρω κανέναν που να έχει προσεγγίσει τόσο πολύ την ιδέα του Πάπα της Αναγέννησης-αυτό το μίγμα λαιμαργίας και λεπτότητας-ο οποίος, είτε το 'θελε είτε όχι, θα κυριαρχούσε και θα προήδρευε σε οποιοδήποτε τραπέζι. Η Ματίλδη, η γυναίκα του, τον τύλιξε σε μια σαλιερίτσα που έμοιαζε πιο πολύ με ποδιά από κουρείο παρά με πετσέτα εστιατορίου, αλλά ήταν ο μόνος τρόπος να τον προφυλάξει απ' το να βουτηχτεί στις σάλτσες. Εκείνη τη μέρα ο Νερούδα έφαγε τρεις ολόκληρους αστακούς, διαμελίζοντάς τους με την ακρίβεια ενός χειρουργού, ενώ ταυτόχρονα καταβρόχθιζε με τα μάτια τα πιάτα όλων των άλλων, έως ότου δεν μπορούσε πια ν' αντισταθεί και τσιμπούσε απ' το κάθε πιάτο με μια απόλαυση και μια όρεξη που όλοι τη βρήκαν κολλητική: μύδια από τη Γαλικία, αγριόχηνες από την Κανταμπρία, μεγάλες γαρίδες από την Αλικάνδη, ξιφία από την Κόστα Μπράβα. Στο μεταξύ μιλούσε ακατάπαυστα, ακριβώς όπως οι Γάλλοι, για μαγειρικές απολαύσεις, ειδικά για τα προϊστορικά οστρακοειδή της Χιλής που ήταν ο έρωτας της καρδιάς του. Και τότε ξαφνικά σταμάτησε να τρώει, έπιασε τα αυτιά του όπως τις αντένες ενός αστακού, και μου ψιθύρισε: «Υπάρχει κάποιος πίσω μου που μ' έχει καρφώσει με τα μάτια του».

Κοίταξα πάνω απ' τον ώμο του. Ήταν αλήθεια. Τρία τραπέζια πιο πίσω, μια γυναίκα, χωρίς ντροπή, μ' ένα παλιομοδίτικο τσόχινο καπέλο κι ένα μοβ μαντίλι, μασούσε αργά το φαγητό της με τα μάτια της καρφωμένα στον Νερούδα. Την αναγνώρισα αμέσως. Ήταν μεγαλύτερη και πιο χοντρή, αλλά ήταν εκείνη, με το δαχτυλίδι στο σχήμα του φιδιού στο πρώτο της δάχτυλο.

Είχε ταξιδέψει στο ίδιο πλοίο με τους Νερούδα από τη Νάπολη, αλλά δεν είχαν συναντηθεί στο πλοίο. Την καλέσαμε για καφέ και την παρακάλεσα να μας μιλήσει για τα όνειρά της, μόνο και μόνο για να διασκεδάσει τον ποιητή. Αλλά ο ποιητής

δεν τα έτρωγε αυτά, ανακοινώνοντας μονομιάς ότι δεν πίστευε στη μαντική ικανότητα των ονείρων.

«Μόνο η ποίηση είναι μάντις», είπε.

Μετά το γεύμα και την αναπόφευκτη βόλτα στη Ράμπλας, εσκεμμένα βρέθηκα με τη Φράου Φρίντα, έτσι για την ανανέωση της φιλίας μας, χωρίς να μας ακούνε οι άλλοι. Μου είπε ότι είχε πουλήσει την περιουσία της στην Αυστρία και, έχοντας αποσυρθεί στο Πόρτο, στην Πορτογαλία, τώρα έμενε σε μια απομίμηση κάστρου στην άκρη ενός γκρεμνού απ' όπου μπορούσε κι έβλεπε ολόκληρο τον Ατλαντικό έως την Αφρική. Ήταν ολοφάνερο, αν και δεν το είπε ξεκάθαρα, ότι από όνειρο σε όνειρο κατέληξε να κληρονομήσει ολόκληρη την περιουσία των κάποτε απίθανων Βιεννέζων εργοδοτών της. Ακόμα κι αυτό δε με εντυπωσίασε, μόνο και μόνο γιατί πάντα νόμιζα ότι τα όνειρά της δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ένα τέχνασμα για να τα βγάξει πέρα. Της το δήλωσα.

Γέλασε με το ψεύτικο γέλιο της. «Είσαι τόσο αναιδής όσο ήσουν πάντα», είπε. Οι υπόλοιποι της παρέας είχαν σταματήσει και περίμεναν τον Νερούδα που τώρα μιλούσε σαν παπαγάλος σε χιλιανική αργκό, στο παζάρι των πουλιών. Όταν ξανάπιασαν την κουβέντα η Φράου Φρίντα είχε αλλάξει θέμα: «Επί τη ευκαιρία», είπε, «μπορείς να επιστρέψεις στη Βιέννη αν θέλεις». Τότε κατάλαβα ότι είχαν περάσει δεκατρία χρόνια από την πρώτη μας συνάντηση.

«Ακόμα κι αν τα όνειρά σου δεν είναι αληθινά, ποτέ δε θα επιστρέψω», της είπα, «μήπως και...»

Στις τρεις χωρίσαμε για να συνοδέψω τον Νερούδα στην ιερή του σιέστα που την έκανε στο σπίτι μας, ακολουθώντας μερικές επίσημες προπαρασκευαστικές τελετουργίες που, για κάποιο λόγο, μου θύμισαν την ιαπωνική τελετή του τσαγιού. Μερικά παράθυρα έπρεπε να ανοίξουν, άλλα να κλείσουν - η ακριβής θερμοκρασία ήταν ουσιώδης - και μόνο κάποιο είδος φωτός από κάποια κατεύθυνση ήταν ανεκτό. Και τότε: απόλυτη σιωπή. Ο Νερούδα κοιμόταν αμέσως και ξυπνούσε δέκα λεπτά αργότερα, όπως κάνουν τα παιδιά. Εμφανίστηκε στο λίβινγκ ρουμ, φρέσκος φρέσκος, το μονόγραμμα απ' τη μαξιλαροθήκη χαραγμένο στο μάγουλό του.

«Ονειρεύτηκα τη γυναίκα που ονειρεύεται», είπε.

Η Ματίλδη τού ζήτησε να μας πει το όνειρό του.

«Ονειρεύτηκα ότι με ονειρεύτηκε», είπε. «Ακούγεται σαν τον Μπόρχες», είπα. Με κοίταξε έκπληκτος. «Το 'χει γράψει

κιάλας;» «Αν δεν το 'χει γράψει θα το γράψει κάποια μέρα», είπα. «Θα είναι ένας από τους λαβυρίνθους του».

Με το που επιβιβαστήκαμε στις έξι εκείνου του απογεύματος, ο Νερούδα μας χαιρέτησε, πήγε να καθήσει σ' ένα απόμακρο τραπέζι κι άρχισε να γράφει στίχους με την ίδια πένα πράσινου μελανιού που χρησιμοποιούσε για να σχεδιάζει λουλούδια, ψάρια και πουλιά στις αφιερώσεις που υπέγραφε στα βιβλία του. Με την πρώτη αναγγελία της αποβίβασης ψάξαμε για τη Φράου Φρίντα και τελικά, εκεί που νομίζαμε ότι δε θα τη βρίσκαμε, την είδαμε στο κατάστρωμα της τουριστικής θέσης. Κι εκείνη είχε μόλις σηκωθεί απ' τη σιέστα της.

«Ονειρεύτηκα τον ποιητή σας», μας είπε.

Κατάπληκτος της ζήτησα να μου πει το όνειρο.

«Ονειρεύτηκα ότι με ονειρευόταν», είπε και το δύσπιστο βλέμμα μου τη σάσισε. «Τι περιμένεις; Καμιά φορά στα όνειρα πρέπει να υπάρχει και κάποιος που να μην έχει καμιά σχέση με την πραγματική ζωή».

Ποτέ δεν την ξαναείδα, δεν την έβαλα στο νου μου μέχρι που άκουσα για το δαχτυλίδι σε σχήμα φιδιούστο δάχτυλο της γυναίκας που πέθανε στη θαλάσσια συμφορά στο ξενοδοχείο Ριβιέρα. Δεν μπόρεσα ν' αντισταθώ και σε μια διπλωματική δεξίωση μετά λίγους μήνες ρώτησα τον πρέσβη της Πορτογαλίας.

Ο πρέσβης μου μιλούσε γι' αυτήν με ενθουσιασμό και τρομερό θαυμασμό. «Δεν μπορείς νο φανταστείς πόσο ασυνήθιστη ήταν», είπε. «Θα σου ήταν αδύνατο να αντισταθείς, θα έγραφες μια ιστορία γι' αυτήν». Και συνέχισε στο ίδιο πνεύμα με μερικές τυχαίες, εκπληκτικές λεπτομέρειες, αλλά χωρίς να φαίνεται το τέλος πουθενά.

«Πες μου τότε», είπα τελικά, διακόποντάς τον, «τι ακριβώς έκανε;»

«Τίποτα», μου απάντησε, υψώνοντας τους ώμους ως ένδειξη παραίτησης, «Έβλεπε όνειρα».